

Βιβλιοθήκες ως χώροι μάθησης:

Απόψεις Γενικού Συμβουλίου Βιβλιοθηκών

Μαρούσι,

Δεκέμβριος 2018

Το Γενικό Συμβούλιο Βιβλιοθηκών (ΓΣΒ) είναι εισηγητικό/γνωμοδοτικό όργανο του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων για θέματα Δημοσίων Βιβλιοθηκών (ΔΒ) σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3149/2003. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός των οικονομιών και κοινωνιών, ο οποίος προβλέπεται ταχύτερος και πιο δυναμικός, έχει προκαλέσει αδιαμφισβήτητα έντονο προβληματισμό¹. Το ΓΣΒ με το παρόν κείμενο σκιαγραφεί τα κύρια σημεία αυτού του προβληματισμού και προτείνει ένα σύνολο κατευθύνσεων ως βάση διαλόγου για την ενδυνάμωση του ρόλου των ΔΒ² στις διαφαινόμενες ανάγκες των πολιτών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάδειξη των ΔΒ ως χώρων μάθησης και στην περαιτέρω ανάπτυξη των δράσεων που αφορούν τα θέματα του ψηφιακού γραμματισμού και των άτυπων διαδικασιών εκπαίδευσης (non-formal, informal learning) στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης.

Διαχρονικά, οι βιβλιοθήκες αποτελούν τους θεματοφύλακες κάθε μορφής έκφρασης της ανθρώπινης διανόησης και αναγνωρίζονται ως οι οργανισμοί που συγκεντρώνουν, διαχειρίζονται και διατηρούν στο διηνεκές την πολιτιστική κληρονομιά των εθνών. Χωρίς κοινωνικούς περιορισμούς και διακρίσεις, ως πύλες πρόσβασης στην πληροφορία και τη γνώση παρέχουν τις απαραίτητες συνθήκες για την ανάπτυξη και

¹ [Σουλικιάς, Β. \(2018\). Δράσεις βιβλιοθηκών ως χώροι μάθησης: ψηφιακός γραμματισμός, άτυπες διαδικασίες εκπαίδευσης, δια βίου μάθηση στο πλαίσιο του παγκόσμιου ψηφιακού μετασχηματισμού: Έκθεση για το ΓΣΒ.](#)

² Στο παρόν κείμενο θέσεων παρότι γίνεται αναφορά στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες που εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων οι θέσεις και οι προτάσεις αφορούν και είναι εφαρμόσιμες σε κάθε βιβλιοθήκη της χώρας η οποία έχει συναφή σκοπό και κανονισμό λειτουργίας με αυτό των ΔΒ.

αυτονομία της σκέψης και της δημιουργικότητας. Υπηρετούν το δημόσιο συμφέρον, συνεισφέροντας καθοριστικά στην παιδεία, στον πολιτισμό, στην κοινωνικοποίηση και εν γένει στο «Ευ ζην» των πολιτών.

Ο σκοπός των ΔΒ, ο οποίος ορίζεται στο Άρθρο 5 παρ. 6 Ν.3149/2003 και ο οποίος συνάδει με τη διακήρυξη περί Δημοσίων Βιβλιοθηκών των IFLA/UNESCO, είναι «μορφωτικός, εκπαιδευτικός, πολιτιστικός και πληροφοριακός» και υλοποιείται σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας τους (ΦΕΚ 1173, τ. Β, 20/8/2003). Πρόκειται για ιδρύματα ανοιχτά στο κοινό που, παρέχοντας δωρεάν τις υπηρεσίες τους και χωρίς να αποσκοπούν σε κανένα οικονομικό όφελος, συνεισφέρουν σημαντικά στην κοινωνική ένταξη και συνοχή των πολιτών.

Η χωρίς ιστορικό προηγούμενο ταχύτητα των σημερινών ανακαλύψεων ιδιαίτερα σε τομείς όπως οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών, η Τεχνητή Νοημοσύνη, η Ρομποτική και η Βιοτεχνολογία, επιδρούν και μεταμορφώνουν άμεσα κάθε σύστημα παραγωγής, διαχείρισης και διακυβέρνησης. Αυτές οι εξελίξεις επιβάλλουν την ανάγκη για συνεχή εξειδίκευση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων των πολιτών σε όλο το φάσμα της ζωής τους, σε ένα πλαίσιο δια βίου μάθησης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να αντιμετωπίσει τις σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις, την προσαρμογή της στην ψηφιακή εποχή και την βιώσιμη ανάπτυξη θεωρεί ότι η διά βίου μάθηση πρέπει πλέον να αποτελεί θεμελιώδη πυλώνα στον οποίο θα βασίζεται ολόκληρο το πλαίσιο κάθε είδους μάθησης, τυπικής, μη τυπικής και άτυπης.

Επιπροσθέτως, για την ανάπτυξη της «Ψηφιακής Ενιαίας Αγοράς (Digital Single Market³)» η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε στη δημιουργία της «Συμμαχίας για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Εργασία (The Digital Skills and Jobs Coalition⁴)». Επιδίωξη της Συμμαχίας είναι η ανάπτυξη των αναγκαίων δράσεων για τη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων όλων των πολιτών, έτσι ώστε να μπορούν να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στη σύγχρονη κοινωνία. Για την υλοποίηση της ψηφιακής ατζέντας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την εφαρμογή της ευρωπαϊκής πολιτικής για τις ψηφιακές δεξιότητες στην Ελλάδα, ιδρύθηκε η «Εθνική Συμμαχία για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Απασχόληση⁵.»

³ https://ec.europa.eu/commission/priorities/digital-single-market_el

⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>

⁵ <http://www.nationalcoalition.gov.gr/>

Οι νέες συνθήκες που διαμορφώνονται από τον ψηφιακό μετασχηματισμό των κοινωνιών, ενέτειναν το διάλογο σε κοινωνικό, πολιτικό, αλλά και επιστημονικό επίπεδο για το ρόλο των βιβλιοθηκών στην υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι βιβλιοθήκες, φορείς με μεγάλη κοινωνική αλληλεπίδραση που παρέχουν τις υπηρεσίες τους χωρίς κοινωνικούς περιορισμούς και διακρίσεις, θεωρείται ότι δύνανται να συνεισφέρουν καθοριστικά σε δράσεις που υποστηρίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία σε κάθε έκφραση της. Συνεπώς, κρίνεται σκόπιμη η καθιέρωση των βιβλιοθηκών σε χώρους μάθησης με την όσο το δυνατόν ουσιαστική ένταξη τους σε κάθε σχετική δράση.

Ειδικότερα, στην έρευνα της Επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τον Πολιτισμό και την Παιδεία⁶, ο νέος ρόλος των ΔΒ στις εν εξελίξει «κοινωνικές, ψηφιακές και οικονομικές αλλαγές» οριοθετείται ως ένας ανοιχτός δημόσιος χώρος για τη μάθηση, τον πολιτισμό και την κοινωνική συνοχή. Διατυπώνεται επίσης ότι οι ΔΒ, με το υφιστάμενο πανευρωπαϊκό δίκτυο τους, αποτελούν σημαντικές πύλες για τη γνώση και την ενσωμάτωση των πολιτών. Αναγνωρίζεται όμως ότι οι ΔΒ χρήζουν πολιτικής στήριξης από την κεντρική και τοπική διοίκηση προκειμένου να παραμείνουν ενημερωμένες και με σύγχρονες υπηρεσίες ελκυστικές για τους πολίτες. Για την ενιαία ανάπτυξη και παροχή ομοιόμορφων υπηρεσιών στους πολίτες της Ευρώπης προτείνεται η δημιουργία «Ετικέτας της Δημόσιας Βιβλιοθήκης της Ευρώπης (European Public Library Label)» ή της «Δημόσιας Βιβλιοθήκης της Ευρώπης (Public Library of Europe).»

Στη χώρα μας, ένα μεγάλο ποσοστό των Ελληνικών ΔΒ πραγματοποιούν ημερίδες, σεμινάρια, μαθήματα, καθώς και μια σειρά άλλων δράσεων που αφορούν τον ψηφιακό γραμματισμό και απευθύνονται σε όλες τις ηλικίες και κοινωνικές ομάδες. Όμως, η αναφορά σε βιβλιοθήκες και προγράμματα δια βίου μάθησης στην έκθεση του 2012 της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης του ΥΠΠΕΘ δεν είναι ικανοποιητική⁷. Για την ανάπτυξη και διάχυση αποτελεσματικών προγραμμάτων δια βίου μάθησης από τις ΔΒ κρίνεται αναγκαία η αποτύπωση του ρόλου τους στην επίσημη ατζέντα της δια βίου μάθησης της χώρας, μέσα από ένα στρατηγικό πλαίσιο το οποίο θα:

- αναβαθμίζει τις τεχνολογικές υποδομές τους,
- αναπτύσσει τις απαραίτητες δεξιότητες του προσωπικού τους, ταυτόχρονα με την κατάλληλη προσαρμογή και εξειδίκευση των προγραμμάτων

⁶ [Directorate - General for International Policies, Policy Department B: Structural and Cohesion Policies, Culture and Education \(2016\). Research for Cult Committee: Public Libraries – Their New Role.](#)

⁷ [Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης, Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων \(2012\). Έκθεση 2012 για τη Διά Βίου Μάθηση στην Ελλάδα.](#)

σπουδών, προπτυχιακών και μεταπτυχιακών, των σχετικών τμημάτων στα πανεπιστήμια της χώρας,

- δημιουργεί τις ενδεδειγμένες συνέργιες με τους τοπικούς εκπαιδευτικούς φορείς, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τη Δημόσια Διοίκηση και άλλους φορείς, και
- τις εντάσσει στο διάλογο για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Απασχόληση σε εθνικό επίπεδο.

Η οπτική ενός τέτοιου σχεδίου θα πρέπει να εντάσσεται σε ένα διευρυμένο *Εθνικό Σύστημα Βιβλιοθηκών*, το οποίο θα συμβάλει αποδοτικά στην οικονομία και στην κοινωνία, παρέχοντας στους πολίτες μια καθιερωμένη ταυτότητα υπηρεσιών, εναρμονισμένων με αυτές που θα προσδιορίζονται από την εν δυνάμει ανάπτυξη της «Ετικέτας της Δημόσιας Βιβλιοθήκης της Ευρώπης.»